

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра педагогічної та вікової психології

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

Психологія педагогічних конфліктів: профілактика, діагностика, корекція

підготовки магістра

спеціальності 053 Психологія

освітньо-професійної програми Психологія,

(для денної (очної) форми навчання)

Луцьк – 2022

Силабус вибіркового освітнього компонента **«Психологія педагогічних конфліктів: профілактика, діагностика, корекція»** підготовки магістра, галузі знань: 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія за освітньо-професійною програмою Психологія, (денної форми навчання)

Розробник : Бабій Микола Федорович, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології

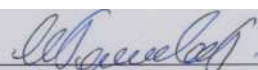
Гарант ОПП «Магістр психології»

Гошовський Я.О.

Силабус вибіркового освітнього компонента **«Психологія педагогічних конфліктів: профілактика, діагностика, корекція»** затверджений на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології протокол № 1 від 30 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри:

проф. Гошовський Я.О.

Бабій М.Ф., 2022

I. Опис освітнього компонента

Денна (очна) форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компонента за навчальним навантаженням 2021 н.р.
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 4 Модулів 1 Змістових модулів 1 Загальна кількість годин: 120	Галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність 053 Психологія Освітньо-професійної програми Психологія.	нормативна
		Рік підготовки – 6
		Семестр – 3
		Лекції – 26 год.
		Практичні (семінари) – 14год.
		Консультації – 8 год.
		Самостійна робота – 72 год.
Форма контролю : залік		

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компонента за навчальним навантаженням 2021 н.р.
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 4 Модулів 1 Змістових модулів 1 Загальна кількість годин: 120	Галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність 053 Психологія Освітньо-професійної програми Психологія.	нормативна
		Рік підготовки – 6
		Семестр – 3
		Лекції – 6 год.
		Практичні (семінари) – 4год.
		Консультації – 14 год.
		Самостійна робота – 96 год.

		Форма контролю : залік
--	--	------------------------

II. Інформація про викладача

II. Інформація про викладача

Бабій Микола Федорович – кандидат психологічних наук, доцент педагогічної та вікової психології, сфера наукового інтересу: проблеми вікової та педагогічної психології.

Телефон : +38095 69-34 -193

e-mail: nf9963@ukr.net

ORCID ID - <https://orcid.org/0000-0002-9550-3166>

Google Академія - <https://scholar.google.com/citations?user=9963NF>

Консультації відбуваються за графіком чергувань, кожну п'ятницю з 13.00 до 15.00 в ауд.201. Якщо здобувачі освіти потребують додаткової консультації, то час узгоджується з викладачем заздалегідь.

Адреса – м. Луцьк, вул. Банкова, 9, каб.201 43025

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Освітній компонент (ОК) «**Психологія педагогічних конфліктів: профілактика, діагностика, корекція**» включений до освітньої – професійної програми 053 «Психологія», рівень ВО «магістр» для здобуття психологічної освіти. Він відноситься до вибіркової дисципліни з циклу професійної та практичної підготовки фахівця з психології, а тому вивчається на заключному (6) курсі підготовки «магістр» після отримання базових знань з педагогічної психології та покликаний ознайомити здобувачів з можливими конфліктами у педагогічному середовищі та засобами їх попередження й усунення.

Пререквізити : Вивчення вибіркового курсу базується на ОК загального та професійного циклів підготовки попередніх років навчання. Для оволодіння ОК здобувачі освіти потребують базових знань із «Педагогічної психології» «Вікової психології», «Соціальної психології», «Психодіагностики».

Постреквізити : Основні положення вибіркового ОК можуть бути використані при роботі випускників - магістрів у педагогічному середовищі різного освітнього рівня: дошкільні навчальні заклади, ЗОШ 1-3 рівня, коледжі, вищі навчальні заклади, а також для складання ОНП «Психологія особистості: генеза, здоров'я, безпека» доктора філософії.

2. Мета та завдання вибіркового ОК «Психологія педагогічних конфліктів: профілактика, діагностика, корекція» :

Метою вивчення ОК «Психологія педагогічних конфліктів: профілактика, діагностика, корекція» є ознайомлення здобувачів освіти з психологічними механізмами попередження, профілактики, діагностики, корекції прихованих й наявних конфліктів у педагогічному середовищі та вироблення компетентності щодо їх зниження та нейтралізації.

Основними завданнями вивчення ОК «Психологія педагогічних конфліктів: профілактика, діагностика, корекція» є:

- ознайомити з понятійним апаратом, методологією та методами профілактики, діагностики, корекції конфліктів у педагогічному середовищі;
- засвоєння здобувачами освіти навчально-наукової літератури і першоджерел відповідно до тематичних ліній курсу;
- сприяти оволодінню здобувачами освіти такими базовими дефініціями і положеннями превентивні заходи попередження конфліктів у педагогічному середовищі, діагностика та корекція суперечок у спілкуванні педагогічних працівників, використання діагностичних методів, прийомів з виявлення та подолання антагонізмів у системі взаємодій «учень-учень», «учень-вчитель» «вчитель-вчитель»;

- ознайомити із засадничими теоріями прикладного змісту відповідно до різних можливих ситуацій, що генерують появу та розвиток конфліктних ситуацій;
- засвоєння здобувачами освіти компетенцій щодо появи та протікання конфліктів у педагогічному середовищі;
- вивчити принципи і специфіку використання методів психологічної діагностики зовнішніх та внутрішніх конфліктів в осіб різного віку;
- оволодіти превентивними компетенціями попередження появи нових та рецидивів усунутих конфліктів у педагогічному середовищі;
- оволодіння компетенціями психологічної допомоги особам різного віку включених до педагогічного середовища.
-

3. Результати навчання (компетентності)

У процесі вивчення ОК здобувачі освіти повинні набути таких компетенцій:

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,

ЗК9 Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

фахові компетентності :

ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

ФК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

ФК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел

ФК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій

ФК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження

ФК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

ФК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту

ФК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

ФК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

Програмовані результати навчання

ПРН 2 Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПРН 4 Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій

ПРН 6 Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПРН 7 Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях

ПРН 8 Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації

ПРН 9 Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН 12 Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПРН 13 Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ІУ. Обсяг вибіркового освітнього компонента (денна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				Форма контролю / бали
		Лек.	Пр. (Сем)	Кон.	Сам. роб.	
Змістовий модуль. Психологія педагогічних конфліктів						
Тема 1. Причини та види конфліктів у педагогічному середовищі	28	6	2	2	18	Робота в групах, опитування / 13 б
Тема 2 Конфлікти у дошкільному періоді	28	6	2	2	18	Робота в групах , опитування/ 13 б
Тема 3. Конфлікти у шкільному періоді	22	6	4	2	10	Робота в групах опитування/ 26б.
Тема 4. Особливості та причини конфліктів серед пелагічних працівників	17	4	2	1	10	Робота в групах , опитування, / 13 б.
Тема 5 Діагностика та корекція педагогічних конфліктів	25	4	4	1	16	Робота в групах опитування/ 13б.
Разом за змістовим модулем	120	6	4	14	72	91б

Інше : здобувачі освіти, які пропустили заняття, мають змогу відпрацювати їх, виконавши індивідуальні завдання, реферати, конспекти. Додатково здобувачі освіти можуть отримати у *неформальній освіті* 8 балів за виконання завдання на тему вибрану із розділу «Самостійна робота», підготовку статті у факультетський збірник, участь у конференціях, семінарах, засіданнях «круглих столів» з проблеми «Інноваційні підходи та методи формування професійних знань», а також в *інформальній освіті* 1 бал за участь у роботі науково-дослідної лабораторії «Моделювання інноваційно-освітнього психопростору», або ознайомлення з результатами її роботи, детальне ознайомлення з Вікі-сторінкою кафедри педагогічної та вікової психології на сайті факультету психології ВНУ імені Лесі Українки.

Обсяг вибіркового освітнього компонента (заочна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Пр. (Сем)	Кон.	Сам. роб.	Форма контролю / бали
Змістовий модуль. Психологія педагогічних конфліктів						
Тема 1. Причини та види конфліктів у педагогічному середовищі	24	1	1	2	20	Робота в групах, опитування / 13 б
Тема 2 Конфлікти у дошкільному періоді	24	1	1	2	20	Робота в групах , опитування/ 13 б
Тема 3. Конфлікти у шкільному періоді	23,5	1	0,5	2	20	Робота в групах опитування/ 26б.
Тема 4. Особливості та причини конфліктів серед пелагічних працівників	25,5	1	0,5	4	20	Робота в групах , опитування, / 13 б.
Тема 5 Діагностика та корекція педагогічних	23	2	1	4	16	Робота в групах

конфліктів						опитування/ 13б.
Разом за змістовим модулем	120	6	4	14	96	91б
<p><i>Інше</i> : здобувачі освіти, які пропустили заняття, мають змогу відпрацювати їх, виконавши індивідуальні завдання, реферати, написання конспектів. Додатково здобувачі освіти можуть отримати у <i>неформальній освіті</i> 8 балів за виконання завдання на тему вибрану із розділу «Самостійна робота», підготовку статті у факультетський збірник, участь у конференціях, семінарах, засіданнях «круглих столів» з проблеми «Інноваційні підходи та методи формування професійних знань», а також в <i>інформальній освіті</i> 1 бал за участь у роботі науково-дослідної лабораторії «Моделювання інноваційно-освітнього психопростору», або ознайомлення з результатами її роботи, детальне ознайомлення з Вікі-сторінкою кафедри педагогічної та вікової психології на сайті факультету психології ВНУ імені Лесі Українки.</p>						

У. Завдання для самостійного опрацювання

1. Історія розвитку конфліктології.
2. Внутрішній конфлікт: причини та особливості протікання.
3. Вікові кризи та внутрішні конфлікти.
4. Метод картографії конфліктів.
5. Фази протікання конфлікту.
6. Міжетнічні конфлікти: причини та особливості протікання.
7. Особливості конструктивних і деструктивних конфліктів.
8. Причини рецидивів конфліктів.
9. Війна й конфлікти: причинно-наслідкові зв'язки.
10. Насилля в конфліктах.

УІ. Тематика рефератів

1. Категоріальний апарат та закони конфліктології.
2. Загальнонаукові та конкретно-наукові методологічні принципи дослідження конфліктів.

3. Булінг й конфлікти у підлітковому середовищі.
4. Конфлікти й мобінг у педагогічному середовищі.
5. Внутрішній конфлікт як причина депресій серед тинейджерів.
6. Експертиза й аналіз соціальних конфліктів.
7. Конфлікт як соціальний феномен суспільного життя.
8. Типологія конфлікту: проблема дослідження.
9. Причини конфліктів й насилля серед підлітків.
10. «Криза трьох років» як причина конфліктів у родині.
11. Конфлікт як причина порушення ігрової діяльності.
12. Від насилля у кіно до насилля «як в кіно» у підлітковому середовищі.
13. Девіантна поведінка як джерело конфліктів тинейджерів.
14. Конфлікт як форма поведінки особистості.
15. Природа і джерела агресії у поведінці тинейджерів.
16. Суб'єктивний фактор конфлікту: поняття, ознаки, складові.
17. Конфлікт і насильницька поведінка у родині.
18. Анатомія протидіючих сторін – головних суб'єктів конфлікту: ранги, масштаб, ресурси.
19. Особистість підлітка як суб'єкт внутрішнього та міжіндивідуального конфлікту.
20. Прояви ірраціональної свідомості та дій у конфлікті у педколективі.
21. Поняття «ескалація конфлікту у класі», основні її характеристики.
22. Основні стратегії конфліктної взаємодії педагогів.
23. Основні тактики конфліктної взаємодії у системі «вчитель-учень».
24. Методи подолання конфліктів у педагогічному середовищі.
25. Соціально-психологічна природа агресивності і жорстокості у середовищі тинейджерів..

УІІ. Політика оцінювання

Уся політика оцінювання базується на врахуванні ПОЛОЖЕННЯ про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки

<https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021->

[02/Polozhennia_potochne_pidsumkove_otsiniuvannia_znan.pdf](https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_potochne_pidsumkove_otsiniuvannia_znan.pdf)

та ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки

<https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021->

[02/Polozhennia_%20vyznannia_rezultativ_navchannia_formalnoi.pdf](https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_%20vyznannia_rezultativ_navchannia_formalnoi.pdf)

Політика викладача щодо здобувача освіти :

- на рівні *формальної освіти* – здобувач отримує бали під час занять (прописаних у навчальному розкладі): за індивідуальний виступ, участь у дискусії, диспуті, реферативну доповідь тощо;

- на рівні *неформальній освіти* 8 балів за виконання завдання на тему вибрану із розділу «Самостійна робота», підготовку статті у факультетський збірник, участь у конференціях, семінарах, засіданнях «круглих столів» з проблеми «Інноваційні підходи та методи формування професійних знань»;

- на рівні *неформальної освіти* – 1 бал за участь у роботі науково-дослідної лабораторії «Моделювання інноваційно-освітнього психопростору», або ознайомлення з результатами її роботи, детальне ознайомлення з Вікісторінкою кафедри педагогічної та вікової психології на сайті факультету психології ВНУ імені Лесі Українки.

УІІІ. Політика щодо академічної доброчесності

Здобувач освіти повинен дотримуватись академічної доброчесності :

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- дотримання принципів та положень :

1. Етичного кодексу психолога

<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>);

2. Кодексу академічної доброчесності у Волинському національному університеті імені Лесі Українки

https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/

Політика щодо перескладання : усі заняття здобувачі освіти відвідують згідно з розкладом навчального процесу, однак, якщо мають право на вільне відвідування, то можуть відпрацювати пропущені заняття під час індивідуальних консультацій або виконати письмово індивідуальні завдання (реферати, конспекти, підготовка статті тощо).

В умовах воєнного часу перескладання відбувається згідно з розпорядженнями ректорату й деканату про змішано-дистанційну форму освіти.

ІХ. Підсумковий контроль

З вибіркового ОК «**Психологія педагогічних конфліктів: профілактика, діагностика, корекція**» передбачено залік. Загальна оцінка за курс складається як алгебраїчна сума оцінок за один модуль: складається з балів, які отримує здобувач освіти за навчальну діяльність (формальна), 91 бал, неформальна, освіта – 8 балів за виконання завдання на тему вибрану із розділу «Самостійна робота», підготовку статті у факультетський збірник, участь у конференціях, семінарах, засіданнях «круглих столів» з проблеми «Інноваційні підходи та методи формування професійних знань»; інформальна освіта - 1 бал за участь у роботі науково-дослідної лабораторії «Моделювання інноваційно-освітнього психопростору», або ознайомлення з результатами її роботи, детальне ознайомлення з Вікі-сторінкою кафедри педагогічної та вікової психології на

сайті факультету психології ВНУ імені Лесі Українки.. (Сумарно – max 100 балів). Якщо здобувач освіти хоче покращити результат або отримав недостатньо балів, то він повинен з'явитись на залік й скласти його. Відповіді на заліку оцінюються від 0 до 60 балів.

На залік виносяться питання, які розглядались та вивчалися здобувачами протягом засвоєння освітнього компоненту. Залік проводиться у письмовій формі і включає шість питань. Правильність кожної відповіді оцінюється балами в інтервалі від 0 до 10 балів.

Х. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90-100	Зараховано
82-89	
75-81	
67-74	
60-66	
1-59	Не зараховано (необхідне перескладання)

XI. Рекомендована література

Основна література :

1. Аносов І., Яремчук С. Психологічні основи педагогічного спілкування. Київ : Астамір- В, Інститут сучасного підручника, 2007. 272 с.
2. Берлач А.І., Кондратюкова В.В. Конфліктологія : навчальний посібник. Одеса : ОДУВС, 2010. – 162 с.
3. Вікова та педагогічна психологія. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін.. Київ : Каравела, 2007. 400 с.
4. Г. В. Ложкіна. Словник-довідник термінів з конфліктології. Київ - Чернівці, МАУП, 1991. — 358 с.

5. Галаган В.Я., Орлов В.Ф., Отич О.М. Конфліктологія: Конспект лекцій. Для підготовки магістрів усіх форм навчання . – Київ: ДЕГУТ, 2008. – 293 с.
6. Герасін Л. Конфліктологія : навч. посіб. Харків : Право, 2012. 128 с.
7. Гетьман Т. Кричковська Т. Проблеми педагогічної психології. Хрестоматія. Київ : КНТ, 2017. 381
8. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 564 с.
9. Карпенко Є. Вікова та педагогічна психологія : Актуальні студії сучасних українських учених : навч. посібник. Дрогобич : Посвіт, 2014. 152 с.
10. Кехейн А. Взаємодія з ворогом. Як працювати з людьми, які не викликають ні довіри, ні симпатій. Київ : Лабораторія, 2020. 159 с.
11. Миронова О. М. Конфліктологія : навчальний посібник – Харків : ХНЕУ, 2011. – 168 с
12. Мухіна Г. Педагогіка та психологія вищої школи. Київ : Дакор, 2020. 178 с.
13. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма. таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020, 360 с.
14. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. Київ : МАУП, 2007. 360 с.
15. Прибутько П, Михайленко Р. Конфліктологія: навчальний посібник. Київ : КНТ, 2010. 136 с.
16. Сергєєнкова О. Педагогічна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 168 с.
17. Скібіцька Л.І Конфліктологія. Київ : Кондор-Пресс, 2009. 287 с.
18. Словник-довідник термінів з конфліктології [Текст] / за ред. М. І. Пірен,
19. Степанов О. Педагогічна психологія. Київ : Академвидав, 2011. 416 с.
20. Тихомирова, Є. Б. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст] : підручник. 2-ге вид., випр. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. 240 с.
21. Яремчук, С. С. Сучасні теорії в конфліктології: навчальний посіб. Чернівці : Рута, 2008. 72 с.

22. Яхно Т. Конфліктологія та теорія переговорів. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 168 с.

Додаткова література :

1. Асєєва Н. Мені три роки. Київ : 4Mamas, 2021. 192 с.
2. Данильченко, І. Запобігання насильству в сім'ї. Прокуратура. Людина. Держава. 2004. № 2. С. 27–37
3. Джил Сімс Чому матусю все дістало? Київ : Моноліт-Bizz, 2021. 368 с
4. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 112 с.
5. Ізабель Фільоза Дитина зводить мене з розуму! Зберігаємо спокій у вік вередувань та впертості. 6–11 років. Київ : 4Mamas, 2021. 180 с.
6. Ізабель Фільоза Ми більше не розуміємо одне одного! Долаємо період грюкання дверима. Київ : 4Mamas, 2021. 223 с.
7. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : курс лекцій. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 128 с.
8. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі : В 2 т. Київ : Форум, 2002. Т.1. 319 с.; Т.2. 335 с.
10. Малихіна М. Мама і тато більше не разом. Як допомогти дітям пережити розлучення батьків. Київ : 4Mamas, 2021. 128 с.
11. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія. Київ : Академвидав, 2008. 400 с.
12. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с.
13. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія (програмні основи, змістовні модулі, інформаційне забезпечення) : навчально-методичний посібник. Суми : ВТД«Університетська книга», 2007. 330 с.
14. Самір Сенуссі Хлопці чудові. Бути хлопцем: посібник користувача. Київ : 4Mamas, 2019. 171 с.

15. Ставицька, О. В. Трудові конфлікти: загально-теоретичний аналіз. Бюлетень. національної. служби посередництва і примирення. 2007. № 2. С. 38–42.